

PROTOKÓŁ

o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych

(Dz.U.UE L z dnia 16 grudnia 2009 r.)

Państwa sygnatariusze niniejszego protokołu,

pragnąc ustanowić wspólne postanowienia dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań alimentacyjnych,

pragnąc unowocześnić Konwencję haską z dnia 24 października 1956 roku o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych wobec dzieci oraz Konwencję haską z dnia 2 października 1973 roku o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych,

pragnąc rozwinąć ogólne zasady dotyczące prawa właściwego, które mogłyby uzupełnić Konwencję haską z dnia 23 listopada 2007 r. oku o międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci i innych członków rodziny,

postanowiły zawrzeć w tym celu niniejszy protokół i uzgodniły następujące postanowienia:

Artykuł 1

Zakres stosowania

1. Protokół określa prawo właściwe dla zobowiązań alimentacyjnych wynikających ze stosunków rodzinnych, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa, w tym zobowiązań alimentacyjnych wobec dziecka niezależnie od stanu cywilnego rodziców.

2. Orzeczenia wydane przy zastosowaniu niniejszego protokołu nie mają wpływu na istnienie jakiegokolwiek ze stosunków, o których mowa w ustępie 1.

Artykuł 2

Uniwersalne stosowanie

Niniejszy protokół stosuje się niezależnie od tego, czy prawo właściwe jest prawem umawiającego się państwa.

Artykuł 3

Ogólna właściwość prawa

1. Zobowiązania alimentacyjne podlegają prawu państwa, w którym wierzyciel ma miejsce zwykłego pobytu, chyba że niniejszy protokół stanowi inaczej.

2. W przypadku zmiany miejsca zwykłego pobytu wierzyciela stosuje się prawo państwa, w którym wierzyciel ma nowe miejsce zwykłego pobytu, od momentu, w którym nastąpiła ta zmiana.

Artykuł 4

Szczególna właściwość prawa uprzywilejowująca niektórych wierzycieli

1. Poniższe postanowienia mają zastosowanie w przypadku zobowiązań alimentacyjnych:

- a) rodziców na rzecz ich dzieci;
- b) osób innych niż rodzice na rzecz osób, które nie ukończyły 21 lat, z wyłączeniem zobowiązań wynikających ze stosunków, o których mowa w artykule 5; oraz
- c) dzieci na rzecz ich rodziców.

2. Jeśli wierzyciel nie może na mocy prawa, o którym mowa w artykule 3, uzyskać świadczeń alimentacyjnych od dłużnika, stosuje się prawo miejsca organu orzekającego w sprawie.

3. Niezależnie od artykułu 3, jeśli wierzyciel wytoczył powództwo przed właściwym organem państwa, w którym dłużnik ma miejsce zwykłego pobytu, stosuje się prawo miejsca organu orzekającego w sprawie. Jeżeli jednak wierzyciel nie jest w stanie uzyskać na mocy tego prawa świadczeń alimentacyjnych od dłużnika, stosuje się prawo państwa, w którym wierzyciel ma miejsce zwykłego pobytu.

4. Jeśli wierzyciel nie jest w stanie uzyskać na mocy prawa, o którym mowa w artykule 3 i w ustępach 2 i 3 niniejszego artykułu, świadczeń alimentacyjnych od dłużnika, stosuje się prawo państwa ich obywatelstwa, jeśli mają wspólne.

Artykuł 5

Szczególna właściwość prawa w odniesieniu do małżonków i byłych małżonków

W przypadku zobowiązań alimentacyjnych między małżonkami, byłymi małżonkami lub stronami unieważnionego małżeństwa nie ma zastosowania artykułu 3, jeśli jedna ze stron się temu sprzeciwi i jeśli prawo innego państwa, w szczególności państwa ostatniego wspólnego miejsca zwykłego pobytu małżonków, ma ściślejszy związek z ich małżeństwem. W takim przypadku zastosowanie ma prawo tego innego państwa.

Artykuł 6

Szczególne środki obrony

W przypadku zobowiązań alimentacyjnych innych niż zobowiązania na rzecz dzieci wynikające ze stosunków między rodzicami i dziećmi oraz innych niż zobowiązania, o których mowa w artykule 5, dłużnik może sprzeciwić się żądaniu wierzyciela z uwagi na fakt, że takie zobowiązanie nie istnieje zarówno w prawie państwa miejsca zwykłego pobytu dłużnika, jak i w prawie państwa obywatelstwa stron, jeśli mają wspólne.

Artykuł 7

Wybór prawa właściwego do celów konkretnego postępowania

1. Niezależnie od artykułów 3-6 wierzyciel alimentacyjny i dłużnik mogą wyłącznie na użytek konkretnego postępowania w danym państwie wyraźnie wybrać prawo tego państwa jako prawo właściwe dla zobowiązania alimentacyjnego.

2. Przed wszczęciem postępowania wyboru takiego dokonuje się w drodze umowy podpisanej przez obie strony, w formie pisemnej lub utrwalonej w inny sposób, tak by istniała możliwość późniejszego dostępu do informacji w niej zawartych.

Artykuł 8

Wybór prawa właściwego

1. Niezależnie od artykułów 3-6, wierzyciel alimentacyjny i dłużnik mogą w każdym momencie wybrać jedno z następujących praw jako prawo właściwe dla zobowiązania alimentacyjnego:

- a) prawo państwa, którego obywatelem jest jedna ze stron w chwili wyboru;
- b) prawo państwa, w którym jedna ze stron ma miejsce zwykłego pobytu w chwili wyboru;
- c) prawo wybrane przez strony jako właściwe lub prawo faktycznie stosowane do ich stosunków majątkowych;
- d) prawo wybrane przez strony jako właściwe lub prawo faktycznie stosowane do ich rozvodu lub separacji.

2. Umowa musi być podpisana przez obie strony i musi mieć formę pisemną lub zostać utrwalona w inny sposób, tak by istniała możliwość późniejszego dostępu do informacji w niej zawartych.

3. Ustęp 1 nie ma zastosowania do zobowiązań alimentacyjnych wobec osoby, która nie ukończyła 18 roku życia ani wobec osoby dorosłej, która ze względu na zaburzenia lub ograniczenia swych zdolności osobistych, nie jest w stanie zadbać o swoje interesy.

4. Niezależnie od prawa wybranego przez strony zgodnie z ustępem 1, prawo państwa, w którym wierzyciel ma miejsce zwykłego pobytu w chwili wyboru określa, czy wierzyciel może zrzec się prawa do roszczeń alimentacyjnych.

5. Prawa wybranego przez strony nie stosuje się, jeśli jego zastosowanie mogłoby prowadzić do oczywście niesprawiedliwych lub niesłuszných skutków dla jednej ze stron, chyba że w chwili wyboru prawa strony były w pełni poinformowane i świadome skutków swojego wyboru.

Artykuł 9

"Domicyl" zamiast "obywatelstwa"

Państwo, w którym jako łącznik w sprawach rodzinnych stosuje koncepcję "domicylu", może poinformować Stałe Biuro Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego, że do celów spraw rozpatrywanych przez swoje organy słowo "obywatelstwo" w artykułach 4 i 6 jest zastępowane przez "domicyl" w znaczeniu przyjętym w tym państwie.

Artykuł 10

Instytucje publiczne

Uprawnienie instytucji publicznej do dochodzenia zwrotu świadczeń wypłaconych wierzycielowi zamiast świadczeń alimentacyjnych podlega prawu, któremu podlega ta instytucja.

Artykuł 11

Zakres stosowania prawa właściwego

Prawo właściwe dla zobowiązań alimentacyjnych określa między innymi:

- a) czy, w jakim zakresie oraz od kogo wierzyciel może dochodzić świadczeń alimentacyjnych;
- b) zakres, w jakim wierzyciel może dochodzić świadczeń alimentacyjnych wstecz;
- c) podstawę obliczania wysokości świadczeń alimentacyjnych i ich indeksacji;
- d) kto jest uprawniony do wszczęcia postępowania w sprawach dotyczących zobowiązań alimentacyjnych, z wyjątkiem kwestii dotyczących zdolności sądowej i zastępstwa procesowego;
- e) termin przedawnienia lub termin wniesienia powództwa;
- f) zakres obowiązku alimentacyjnego dłużnika, gdy instytucja publiczna dochodzi zwrotu świadczeń wypłaconych wierzycielowi zamiast świadczeń alimentacyjnych.

Artykuł 12

Wyłączenie odesłania

W niniejszym protokole termin "prawo" oznacza przepisy prawa obowiązujące w danym państwie z wyłączeniem norm prawa prywatnego międzynarodowego.

Artykuł 13

Porządek publiczny

Można odmówić stosowania prawa wskazanego na mocy niniejszego protokołu jedynie w zakresie, w jakim skutki jego zastosowania byłyby oczywście sprzeczne z porządkiem publicznym miejsca organu orzekającego.

Artykuł 14

Ustalenie wysokości świadczeń alimentacyjnych

Nawet jeśli prawo właściwe stanowi inaczej, przy określaniu wysokości świadczeń alimentacyjnych bierze się pod uwagę potrzeby wierzyciela i możliwości majątkowe dłużnika oraz wszelkie świadczenia, które wierzyciel otrzymał zamiast okresowo wypłacanych świadczeń alimentacyjnych.

Artykuł 15

Wyłączenie stosowania protokołu do konfliktów wewnętrznych

1. Umawiające się państwo, w którym do zobowiązań alimentacyjnych mają zastosowanie różne systemy prawne lub zespoły norm, nie jest zobowiązane do stosowania zasad protokołu do kolizji dotyczących wyłącznie tych różnych systemów lub zespołów norm.

2. Niniejszego artykułu nie stosuje się do regionalnej organizacji integracji gospodarczej.

Artykuł 16

Terytorialnie niejednolite systemy prawne

1. W przypadku państwa, w którym do zagadnień uregulowanych w niniejszym protokole mają zastosowanie w różnych jednostkach terytorialnych co najmniej dwa systemy prawne lub zespoły norm:

- a) wszelkie odwołania do prawa tego państwa uznaje się za odwołania, w stosownych przypadkach, do prawa obowiązującego w danej jednostce terytorialnej;
- b) wszelkie odwołania do właściwych organów lub instytucji publicznych tego państwa uznaje się za odwołania, w stosownych przypadkach, do organów uprawnionych do działania w danej jednostce terytorialnej;
- c) wszelkie odwołania do miejsca zwykłego pobytu w tym państwie uznaje się za odwołania, w stosownych przypadkach, do miejsca zwykłego pobytu w danej jednostce terytorialnej;
- d) wszelkie odwołania do państwa wspólnego obywatelstwa, uznaje się za odwołania do jednostki terytorialnej wskazanej przez prawo tego państwa lub, w przypadku braku odpowiednich przepisów, do jednostki terytorialnej, z którą zobowiązanie alimentacyjne jest najściślej związane;
- e) wszelkie odwołania do państwa, którego obywatelstwo ma dana osoba, uznaje się za odwołania do jednostki terytorialnej wskazanej przez prawo tego państwa lub, w przypadku braku odpowiednich przepisów, do jednostki terytorialnej, z którą osoba jest najściślej związana.

2. Na potrzeby określania na mocy niniejszego protokołu prawa właściwego w stosunku do państwa obejmującego co najmniej dwie jednostki terytorialne, które mają własne systemy prawne lub zespoły norm w odniesieniu do kwestii objętych niniejszym protokołem, stosuje się następujące zasady:

- a) jeśli w takim państwie obowiązują przepisy określające, który z systemów prawnych obowiązujących w poszczególnych jednostkach terytorialnych jest właściwy, stosuje się prawo wskazanej jednostki;
- b) w przypadku braku takich przepisów stosuje się prawo właściwej jednostki terytorialnej określone zgodnie z ustępem 1.

3. Niniejszego artykułu nie stosuje się do regionalnej organizacji integracji gospodarczej.

Artykuł 17

Niejednolite systemy prawne - normy kolizyjne odnoszące się do różnych kategorii osób

Do celów określania na mocy niniejszego protokołu prawa właściwego w stosunku do państwa posiadającego różne systemy prawa lub zespoły norm prawa mającego zastosowanie wobec różnych kategorii osób w zakresie zagadnień uregulowanych niniejszym protokołem, wszelkie odwołania do prawa takiego państwa uznaje się za odwołania do systemu prawnego ustalonego na mocy zasad obowiązujących w danym państwie.

Artykuł 18

Stosunek do wcześniejszych konwencji haskich dotyczących zobowiązań alimentacyjnych

Pomiędzy umawiającymi się państwami niniejszy protokół zastępuje Konwencję haską z dnia 2 października 1973 roku o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych i Konwencję haską z dnia 24 października 1956 roku o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych wobec dzieci.

Artykuł 19

Stosowanie innych instrumentów międzynarodowych

1. Niniejszy protokół nie narusza innych instrumentów międzynarodowych, których umawiające się państwa są lub staną się stronami, a które zawierają postanowienia w kwestiach uregulowanych niniejszym protokołem, chyba że państwa strony złożą odmienne oświadczenie do takiego instrumentu.

2. Ustęp 1 stosuje się również do jednolitych przepisów prawnych opartych na szczególnych powiązaniach o charakterze regionalnym lub innym między państwami, których to dotyczy.

Artykuł 20

Jednolita wykładnia

Przy dokonywaniu wykładni niniejszego protokołu należy uwzględniać jego międzynarodowy charakter oraz potrzebę wspierania jednolitego jego stosowania.

Artykuł 21

Przegląd funkcjonowania protokołu w praktyce

1. Sekretarz Generalny Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego zwołuje w miarę konieczności Komisję Specjalną w celu dokonania przeglądu funkcjonowania protokołu w praktyce.

2. Na potrzeby takiego przeglądu umawiające się państwa współpracują ze Stałym Biurem Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego w gromadzeniu informacji o orzecznictwie dotyczącym stosowania protokołu.

Artykuł 22

Postanowienia przejściowe

Niniejszego protokołu nie stosuje się do zobowiązań alimentacyjnych dochodzonych w umawiającym się państwie, dotyczących okresu poprzedzającego jego wejście w życie w tym państwie.

Artykuł 23

Podpisanie, ratyfikacja i przystąpienie

1. Niniejszy protokół jest otwarty do podpisu przez wszystkie państwa.
2. Niniejszy protokół podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez państwa-sygnatariuszy.
3. Do niniejszego protokołu mogą przystąpić wszystkie państwa.
4. Dokumenty ratyfikacyjne, dokumenty przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia składa się w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Królestwa Niderlandów, będącym depozytariuszem protokołu.

Artykuł 24

Regionalne organizacje integracji gospodarczej

1. Niniejszy protokół może podpisać, przyjąć go, zatwierdzić lub do niego przystąpić również regionalna organizacja integracji gospodarczej, którą tworzą wyłącznie suwerenne państwa i której przysługują kompetencje w niektórych lub wszystkich sprawach uregulowanych w niniejszym protokole. W takiej sytuacji regionalna organizacja integracji gospodarczej ma prawa i obowiązki umawiającego się państwa w zakresie, w jakim ma kompetencje w sprawach uregulowanych w niniejszym protokole.

2. Regionalna organizacja integracji gospodarczej przy podpisaniu, przyjęciu, zatwierdzeniu lub przystąpieniu notyfikuje depozytariuszowi pisemnie sprawy uregulowane w niniejszym protokole, w odniesieniu do których nastąpiło przekazanie kompetencji tej organizacji przez jej państwa członkowskie. Organizacja niezwłocznie notyfikuje depozytariuszowi pisemnie każdą zmianę jej kompetencji w stosunku do ostatniej notyfikacji zgodnie z niniejszym ustępem.

3. Regionalna organizacja integracji gospodarczej przy podpisaniu, przyjęciu, zatwierdzeniu lub przystąpieniu może oświadczyć, zgodnie z artykułem 28, że ma kompetencje we wszystkich sprawach uregulowanych w niniejszym protokole i że jej państwa członkowskie, które przekazały kompetencje regionalnej organizacji integracji gospodarczej w odnośnej sprawie, są nim związane na podstawie podpisania, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia przez tę organizację.

4. Na użytek wejścia w życie niniejszego protokołu, nie uwzględnia się dokumentu złożonego przez regionalną organizację integracji gospodarczej, chyba że regionalna organizacja integracji gospodarczej złoży oświadczenie zgodnie z ustępem 3.

5. Każde odwołanie w niniejszym protokole do "umawiającego się państwa" lub "państwa" odnosi się odpowiednio do regionalnej organizacji integracji gospodarczej będącej stroną niniejszego protokołu. Jeżeli regionalna organizacja integracji gospodarczej złoży oświadczenie zgodnie z ustępem 3, każde odwołanie w niniejszym protokole do "umawiającego się państwa" lub "państwa" odnosi się odpowiednio do państw członkowskich organizacji.

Artykuł 25

Wejście w życie

1. Niniejszy protokół wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od złożenia drugiego dokumentu ratyfikacyjnego, dokumentu przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, o których mowa w artykule 23.

2. Po tym dniu niniejszy protokół wchodzi w życie:

- a) w stosunku do każdego państwa lub dla każdej regionalnej organizacji integracji gospodarczej, o której mowa w artykule 24, które później go ratyfikowały, przyjęły go, zatwierdziły lub przystąpiły do niego, pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od złożenia przez nie dokumentu ratyfikacyjnego, dokumentu przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia;
- b) w stosunku do jednostki terytorialnej, na którą rozszerzono stosowanie niniejszego protokołu zgodnie z artykułem 26, pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od notyfikacji oświadczenia, o którym mowa w tym artykule.

Artykuł 26

Oświadczenia dotyczące niejednorodnych systemów prawnych

1. Jeżeli w państwie funkcjonują co najmniej dwie jednostki terytorialne z różnymi systemami prawa stosowanego w kwestiach określonych niniejszym protokołem, może ono w chwili podpisania, ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia złożyć oświadczenie, zgodnie z artykułem 28, iż niniejszy protokół stosuje się na terenie wszystkich jego jednostek terytorialnych lub tylko na terenie jednej lub kilku z nich, a także może zmienić takie oświadczenie przez złożenie nowego oświadczenia w dowolnym czasie.

2. Każde takie oświadczenie notyfikuje się depozytariuszowi i wyraźnie określa jednostki terytorialne, do których stosuje się niniejszy protokół.

3. Jeżeli państwo nie złoży oświadczenia na mocy niniejszego artykułu, protokół ma zastosowanie do wszystkich jednostek terytorialnych tego państwa.

4. Niniejszego artykułu nie stosuje się do regionalnej organizacji integracji gospodarczej.

Artykuł 27

Zastrzeżenia

Do niniejszego protokołu nie można zgłaszać żadnych zastrzeżeń.

Artykuł 28

Oświadczenia

1. Oświadczenia, o których mowa w artykule 24 ustęp 3 i artykule 26 ustęp 1 można złożyć w chwili podpisania, ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia lub w dowolnym późniejszym terminie oraz można je w każdej chwili zmienić lub wycofać.

2. Oświadczenia, zmiany i wycofania notyfikuje się depozytariuszowi.

3. Oświadczenie złożone przy podpisaniu, ratyfikacji, przyjęciu, zatwierdzeniu lub przystąpieniu staje się skuteczne z chwilą wejścia w życie niniejszego protokołu dla państwa, które je złożyło.

4. Oświadczenie złożone w późniejszym czasie oraz każda zmiana lub wycofanie oświadczenia stają się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od otrzymania notyfikacji przez depozytariusza.

Artykuł 29

Wypowiedzenie

1. Umawiające się państwo może wypowiedzieć niniejszy protokół przez notyfikację na piśmie skierowaną do depozytariusza. Wypowiedzenie może się ograniczać do określonych jednostek terytorialnych państwa o niejednorodnym systemie prawnym, do których protokół ma zastosowanie.

2. Wypowiedzenie staje się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie dwunastu miesięcy od otrzymania notyfikacji przez depozytariusza. Jeżeli w notyfikacji dla skuteczności wypowiedzenia wskazano dłuższy okres, wypowiedzenie staje się skuteczne po upływie wskazanego okresu, po dacie otrzymania notyfikacji przez depozytariusza.

Artykuł 30

Notyfikacja

Depozytariusz notyfikuje członkom Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego oraz innym państwom i regionalnym organizacjom integracji gospodarczej, które zgodnie z artykułami 23 i 24 podpisały protokół, ratyfikowały go, przyjęły, zatwierdziły lub przystąpiły do niego, następujące okoliczności:

- a) podpisy, ratyfikacje, przyjęcia, zatwierdzenia oraz przystąpienia, o których mowa w artykułach 23 i 24;
- b) datę wejścia w życie niniejszego protokołu zgodnie z artykułem 25;
- c) oświadczenia, o których mowa w artykule 24 ustęp 3 i artykule 26 ustęp 1,
- d) wypowiedzenia, o których mowa w artykule 29.

Na dowód czego niżej podpisani, będąc należycie upoważnieni, podpisali niniejszy protokół.

Sporządzono w Hadze, w dniu 23 listopada 2007 roku, w języku angielskim i francuskim - przy czym oba teksty są równie autentyczne - w jednym egzemplarzu, który zostaje złożony się w archiwach Rządu Królestwa Niderlandów, a którego uwierzytelniony odpis przekazuje się drogą dyplomatyczną każdemu członkowi Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego w czasie jej Dwudziestej Pierwszej Sesji, oraz każdemu innemu państwu biorącemu udział w tej sesji.